

Бексултанов Муса

Эладита

Цъана сарахъ хъаша цъа юърта чувулу машенахъ.

Юрт – ломан юрт хуьлу, даккъашкахъ, ин чохъ луьллуш, шеран коьртехъ, наггахъ бен, вьоду-воглу стаг а ца кхочуш.

Ценош дасакхисина ду, малх, бутт санна, ген-генахъ.

Машен лаьржа, еха ю, инзаре-хаза, кура машен, юъртахошна цкъа а гина а йоцу, хуьлу олуш, хезна а йоцу, кура, еха, еза машен.

Куьзганаш а ду, лаьржина, гуш. Чохъ лаьчу стеган аьрру пхьарс луьллу паргглата охьадаханчу куьзгана тлехъ.

Стаг дласа а ца хьожу.

Нах тлаьхьахьожу машенна.

Нах иштта буьсу, хьаьжжинчохъ.

Бераш а ду тлаьхьауьдуш.

Котамаш а йовду некъа тѣра дѣа: «Къакъ-къийкъ, вакъ-вакъ!» – дарца, ченашлахъ луйчуш ийна.

Зударийн баганаш гѣлтта, шайн гуллакхаш а дицлуш.

Мехкарий а ловчкъу, чуудуш, шаьш тѣхъ беркъа дѣа ца гайта

– Иза мила ву, мичара?! – хоьтту зударша вовшашка.

Цъанна а гина, хезна а вац.

Мичара ву а ца хаъа я кху юьрта хлунда веъна а, мила волчу я хлун лъхуш!

Машен тѣхйол-йолучу ца чуъра зударий араховду, орцанна санна, сиха, каде, машен мича, хъанга йорзу, толлуш.

Машен иштта дѣлтѣхйолу, ин чуъра хъала гу тѣе йолуш, гу тѣра юха ин чу юлуш.

Зударий вовшашка хъуйсу, цъанга хоьттуш, юха вукхуьнга.

Массара а глараш йо, шайна ца хаъа ца олуш, бакъ-харц цъа пуьташ а кхуллуш: «Цъаъ хир вара иза-м, – олуш, – цъа тодакх, хъенан-мичара хлун ю ца хуу, тилаелла лела цъа йовсар, москал санна, юса а елла... Хлун ду кхуьнан машен хилча, виран ворданан а хуьлуш йолу и чкъургаш! Куьзганаш гирий хъуна цуьнан бѣаргех дехкина долу, неарна тѣе биллина пхарс а, хлара мила цецваккха воллу я хъанга тамаша байта!» – кхин дийца-ала ца карадо, гушдерг бен, дийца, хлума дац, хъенан-мичара ву ца хиъча, дийца хлума муха гуллур ду...

Буьйса юлу тѣе, бода буьжуш, маь-маьлѣхъ кораш лета.

Зударийн синтем бов, иза мила ву, мичара – цуьнах дийца-ала хлума доцуш я дийца хлума ца дитинчу кху юьртахъ тховса каро хлумма а доцуш, цу стагах доло, кхолла, иза къажвеш, ахарх ваккха, вийна, верина, охъавилла.

Мехкарийн ойла акхайолу, кхин дуьне, мехкаш гуш, яккхий сирла глаланаш, кѣин духарш, безамаш, еза, еха, ѣаржа машенаш а.

Тховса кхин лаца хлума доцуш, дѣдели-кх моьттинчу хенахъ, юхайоглучу машенан гловгѣ кхочу синалергашка, цу урамера массо а зуда корабѣаргашна тѣе а хъодуш.

Машен йоглуш геннара го, басешкахула, даккъашка кхийс-кхийсалучу серлонах, цкъа довш, юха гучудолуш, лечкъаргех ловзуш санна, юьртан синтем хъеребинчу, коран кисеш дѣсаийзош, кор доьллуш, араховжуш, резинкех яхъян санна, еха кхийдочу вортанашца. Ерриг а юрт коракх летта, миноташ яхъелча, машен ѣаржа гучуйолу, ѣаржачу боданера схъа, летта чиркхаш а, стогарш а долуш, цъа паргѣата, меллаша шершаш, охъадахана ши кор а гуш, чуъра схъа гийла эшар а ѣенаш, коракх аракхозучу куьйган шина пѣлга юккъехъ йоглуш гуш цигаьрк а йолуш.

Машен дѣлтѣхйолу иштта, цъана цѣйнах дехъа ялале, вукху цѣйнаца дѣа а нислуш, йол-йолу-уш, юьртах йолуш, гловгѣ туьлуш, серло йовш.

Корийн раманаш тѣттѣа еттало, кисеш детта дуьхъал дѣаса, деза-даккхий синош доху, мила-хлун ду цахаарна, хъанна веана, мила лъхуш...

Сахуьлу-кх юха цѣаьхъана, ша хуьлуш ма-хиллара, цу ѣуьйренца синтем бохъуш, лакхара охъа хабар а даьржаш:

– Вай, со яла хъан дела! и мила хилла хаьий хъуна?

– .....

– Дїаялахъ, бакъ хир дац!

– Дера ду-кх, дукха бакъ-м, Серижас шен маттах схьааьлла-м!

– Вадатта, сан Дела, хїара дуьне муха лаятта-те!

– .....

– Вай-вай-вай, сийна цїе яла шайтїан коьртах, ахъ боккъал!

– Дера боккъал-кх, дукха чїогїа боккъалл-ам!

– Хьажа хьо, мила хилл-хилла!

– Вайна кураллаш ян оьшуш ма дац, дера дац, нехан сагїина буьхье а хиъна, бесачу кедан бух а къїегаш, цуьнан нана лелла дага ца догїу хьуна, наха елларг бен, хїума а йоцуш, меца жїаьла санна, нехан бїаьра хьобжуш...

– Вай, дера догїу, муха ца догїу! Маржана муха лов-те иза, дог иккхина, яла ца леш, и шен йоїаца ирахьїан вар...

– Сила-а йолчу машенахъ схьахїобттича, ца тешна-кх Маржан а, цу лусманан хир вац-кх, хиэташ, шен ден цїе цо лусман ю аьлча а!

– Хьуна хезний хилларг?

– Хїун хилла хїинца?

– Вай, Маржана йоїаца ирахьїан веънарг мила хилла ца хаьа хьуна!

– Дера ца хаьа суна-м!

– Вай, дїаяла, сахилале кху юьртах уьссазза чекхдаьлларг ца хезаш хьо муха йисна?

– Ялахъ хїинца дийций, сан са а ца дууш!

– Цкъа мацах, вайшиъ маре а яхале, арме воьду аьлла, ваханчуьра, исс шо чохъ а даьккхина, Урджарерчу станцехъ нуй хьобкхуш лела мича къомах ю а ца хуу и цхьа модийн уьйриг ялош, цїа веъна хилла Супьянан кїант лусман дагавогїий хьуна, хье ца луш, велир-кх иза, къаьркъа а мелла, дїатаьїначохъ, цигаьрках цїе яьлла, дерриг а цїа а догуш...

– Ватта, сан Дела, цу лусманан кїант ву иза, цу... цу зудчо вина волу?

– Дера ву, и кїант-м иза, ахъ зудчо бохучу цу хїумано вина волу, дукха ван а волуш-м! Маржан йобжна ю а ма боху, иза министран лусманан кїант ву моьттуш – оццул йолчу машенахъ веана хилча, – йої цуьнца ирахьїан а яхийтина.

– Дїаялахъ, иштта чїогїа а дац, Маржан ша а яцара кхин хьена дууш кхиъна, бїаьста нитташа къїйзош, гурахъ балгаша естош, лелла ю-кх хьуна и Маржан.

– Хьуна дерриг а ма ца хаьа.

– И хїун ду хїинца?

– Йої кїантана резахилар... ша цуьнга ца яхийтахъ, хьала а оллаелла, лийр ю ша, бохуш, ахїи декъах йоблхуш ю-м боху...

– Хила деззарг! Дукха ситтира Маржан а, шен ден-ден-ден мацах хилла ши говр южу пайтон юьйцуш, паччахъца хиллачу тїамехъ и кхуьнан ден-ден-да шайгахьа ваьлча, поручикан дарж а делла, айкхаллина дина хилла долу и кхардаме совгїат!

Цхъаболчара иза мацах – кху юърта веана хилла стаг, – паччахьца хилла тIом бирзича, Iамерке дIаваханчу хьенехан-минехан-синехан кIентан кIентан кIант ву, олуш, даржийра, хIара юрт дIаэца веъна, шайн-шайн цIийна тIе – миллионаш мах хIиттош, – Iамеркан ахчанан билгалонаш а язъеш.

Вукхара иза говр лохуш ву, бохура, хахка говр эца веъна, шарахь, баттахь, – цкъеллиг цкъа а лийчийна йоцу шайн къена алашаш шовдана тIехь сабанца юьлуш, чопа йоккхуш, клуж хадош, берг хьокхуш, цIога нисдеш... цунах динбекъа ян гIерташ, иза къонъян, хазъян гIерташ...

– Вай, цIе яла шайтIан коъртах, цул а хаза ду хьуна хIинца хIара!

– Вай-вай-вай, хIун ду хIай, дийцахь сихха!

– ДIога, дукъал тIехьа Iаш йолу Бакарбика Маржанах лата яхар... мацах – пхи-ялх бутт хьалха – гIала больнице яханчу шен бIагIарчу йолана «пIийпI» аьлла йолу машен хилла и машен, и кIант шен йолана веъна а хилла... хьан йол бохучу цу зуьдо захало дохийна шайн, бохуш, Маржанна а, цуьнан йолана раз-пурх дена дитти-м боху, Бакарбикас... Маржан едда, кIелхъараяьлла ца хиллехь, и букъ бохалла гIуркх кхеташ а бара ма боху цу Маржанан дегIах!...

Юрт, гIаьттина, йоьдуш яра, семах хаьдда ворда санна, хьере хилла, жима а, воккха а дIасауьдуш, юьстахвуьйлуш, шабарш деш, вовшех лечкъаш, къайлавуьйлуш.

И эладита кхин дерза ца туьгуш, бутт а, пхи бутт а, шо а делира, хезна-хезначо шег-шегара кхин а дестош, тIе а детташ, дIадуьйцуш, схьадуьйцуш, юха даржош, даздеш, ворхIе а да хоттала хьоккхуш, тIаккха цигара хьалавоккхуш... кхин масане-масане дара, доллучул а бакъдолуш долу цIенна бакъдерг – машенахь веанчо, корах дIавистхилла, ша Iусманан кIант ву а аьлла, шайн хилла керт хаттар бен – и хоттуш хезна-кх цхьанна! – Маржанан йоле аьлла кхин цхьаьллиг цхьа дош а доцуш!

2019 шо январь

Орга 2. 2019